

Uit: 'De Wortels, de twijgen en de vruchten van de boom'
De Vincentiaanse liefde in de spiritualiteit van de Dochters van Maria en Joseph. Door Charles Caspers & Kees Waaijman.

Uit: Hoofdstuk 4. Jacobus Heeren, de stichter van de Congregatie

Devoties

In de geschiedschrijving van de congregatie treffen wij enkele markante zaken aan die iets zeggen over het geestelijk bestuur van Heeren en die relevant zijn om hier te noemen.¹ Daarbij dienen we ons te realiseren dat Heeren en de eerste generaties zusters kinderen van hun tijd waren, zoals ook wij kinderen van onze tijd zijn. Devoties kleurden destijds het godsdienstig leven, en het religieus leven was doordrongen van ascese. Heeren gold zelf als een streng ascetisch man en op devotioneel gebied stimuleerde hij vooral de verering van Maria en Joseph, de 'ouders van de congregatie', en van Johannes de Evangelist en Vincentius a Paulo, de beide 'patronen van de congregatie'.

De twee patronen zijn in de voorgaande hoofdstukken al in verband gebracht met de Vincentiaanse traditie. De grote verering die Heeren als echte priesterzoon van Den Bosch voor Maria koesterde, wekt evenmin verbazing. Het 'ouderschap' van Maria en Joseph daarentegen zal heden ten dage menigeen wat vreemd overkomen. In de in 1852 uitgegeven regel van de congregatie, die hieronder nog ter sprake komt, verantwoordt Heeren het ouderschap als volgt:

Om de benaming van Dochters van Maria en Joseph, erkennen en verkiezen al de Leden van deze Vergadering, de H. Maagd Maria, die de Moeder van het Hoofd der H. Kerk, van Christus is, ook als haar Moeder en opperste beschermster, en de H. Joseph, de voedstervader van Jezus en de Bruidegom van Maria, als haar eerste en bijzondere Beschermheilige naast Maria: terwijl zij tevens, in navolging van Christus, zich met kinderlijke eerbied en liefde onder de zorg en leiding van de H. Maria en Joseph, als haar geestelijke Ouders, stellen, en als dusdanig hen zullen vereren.²

In de kerkgeschiedenis is Joseph pas laat een populaire heilige geworden, eigenlijk pas na de middeleeuwen. Omdat volgens de geloofstraditie Jezus is geboren uit de Heilige Geest en de maagd Maria, telde de 'voedstervader' eeuwenlang nauwelijks mee tussen al die andere heiligen. Pas in het laatste kwart van de vijftiende eeuw kwam zijn feestdag, 19 maart, in de Romeinse liturgische kalender te staan, met een feest van de laagste rang ('simplex'). Vanaf de zestiende eeuw werd zijn verering gepropageerd door belangrijke geestelijke auteurs, zoals Theresa van Avila († 1582) en Frans van Sales († 1622), en sloten de gelovigen hem steeds meer in hun hart. Omdat hij volgens de overlevering was gestorven in de armen van Jezus en Maria, werd hij vereerd als patroon van een 'zalige dood'. Jacobus Heeren was een erudiet man en de aanbevelingen van onder anderen de zojuist genoemde Theresa van Avila en Frans van Sales vielen bij hem in goede aarde. Zo schrijft hij in 1826 vanuit Oirschot aan de zusters:

---

¹ Boeiend is de oudere geschiedschrijving waaruit een zeker getuigenis spreekt, zoals Mgr. J. Pompen, 1820 – 7 juli – 1920. *Geschiedenis van de Congregatie der Zusters van Liefde "Dochters van Maria en Jozef"*, uitgegeven bij het honderdjarig bestaan van de Congregatie, 's-Hertogenbosch 1920; Zr. Louisa, *Geschiedenis van de Congregatie der Zusters van de Choorstraat (Dochters van Maria en Jozef)*, 's-Hertogenbosch 1954.

² *Bijzondere regelen der Zusters van Liefde, gevestigd te 's-Hertogenbosch, onder de benaming van Dochters van de H.H. Maria en Joseph*, St. Michiels-Gestel 1852, 21 (3).

Indien wij ons met vertrouwen tot de H. Joseph zullen begeven en daarbij bijzonder de voorspraak van de H. Theresa, zijn grote vriendin verzoeken, zullen wij mogen hopen, dat onze opoffering en aanbeveling van onszelf hem niet zal mishagen, maar dat wij met de grootste goedgunstigheid verhoord en aangenomen zullen worden.³

Volgens Heeren waren de zusters bij Joseph dus aan het goede adres als het ging om de verhooring van hun gebed. Maria bleef weliswaar onbetwist de eerst aangewezenen aan wie men kon vragen om mee te bidden tot God, maar Joseph kwam al op de tweede plaats, boven alle andere heiligen. In een lofrede op Joseph, uitgegeven in zijn laatste levensjaar (1859), vertelt hij uitvoerig waarom de zusters Joseph, naast Jezus en Maria, moeten eren, aanroepen en beminnen: ten eerste omdat hij als wettige echtgenoot van Maria tevens haar gelijke was; ten tweede omdat hij hoofd van het Heilig Huisgezin was en zich als een voorbeeldige vader van Jezus heeft gedragen.⁴

De statusverhoging van St. Joseph bevorderde weer een andere devotie: die van het 'Heilig Huisgezin'. Deze devotie was oorspronkelijk geïnspireerd op het geloofsmysterie van de Heilige Drie-eenheid. Zoals de 'godelijke' Drie-eenheid bestaat uit de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, zo bestaat de 'aardse' Drie-eenheid uit Maria, de Zoon en Joseph'. Zo'n 200 jaar geleden, de ontstaansperiode van de congregatie, was het Heilig Huisgezin vooral onder actieve religieuzen bijzonder in trek. We zien dat nog terug in de namen van enkele congregaties, zoals 'Zusters van Jezus, Maria en Jozef', 'Missie- en Aanbiddingszusters van de H. Familie', 'Missionarissen van de H. Familie', 'Dominicanessen van de H. Familie te Neerbosch'. De benaming 'Dochters van Maria en Joseph' doet eveneens aan het Heilig Huisgezin denken.⁵ Alleen hebben de Dochters hier op geestelijke wijze de plaats van Jezus ingenomen. Vandaar dat Heeren aan het einde van zijn lofrede op Joseph de zusters aanspoort om hem met oprecht kinderlijke liefde te eren.

---

³ 's-Hertogenbosch, Archief Dochters van Maria en Joseph, map 7.9.

⁴ J.A. Heeren, *Zedelijke bemerkingen over verschillende feestdagen door het jaar*, St. Michiels-Gestel 1859, 85-99.

⁵ Over het H. Huisgezin als voorbeeld voor het Nederlandse en Vlaamse gezinnen, zie Charles Caspers, Paul Post & Peter Nissen (ed.), *Religie thuis. Religiebeleving in het katholieke huisgezin rond 1900*, Leuven 1995;